

ANALÝZA PODMÍNEK ROZVOJE SPOLEČNÉHO STRAVOVÁNÍ V NÁVAZNOSTI NA ROZVOJ SOCIALISTICKÉ ZEMĚDĚLSKÉ VELKOVÝROBY

S. Beneš

BENEŠ, S. (Federální ministerstvo zemědělství a výživy, Praha): *Analýza podmínek rozvoje společného stravování v návaznosti na rozvoj socialistické zemědělské velkovýroby*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 19, 1983 (1) : 55-79.

S dynamickým rozvojem socialistické zemědělské velkovýroby roste potřeba koncepčně řešit řadu sociálních úkolů. Patří mezi ně i rozvoj společného stravování jako jeden z prioritních úkolů sociálního rozvoje pracovníků. Analýza zaměřená na základní problémy koncentrace zemědělské výroby a na základní problémy společného, zejména zemědělského závodního stravování vyústila do návrhu zásad, jejichž hlavním cílem je zajistit v rámci sociálního plánování správnou orientaci centrálně řízené koncepce rozvoje závodního stravování, koncepce přispívající k žádoucímu zvýšení podílu společného stravování na racionalizaci výživy venkovského a zejména zemědělsky činného obyvatelstva ČSSR.

sociální analýza; sociální plánování; závodní stravování

Péči o kvalitní výživu našeho obyvatelstva je věnována trvalá pozornost. I když otázka výživy u nás ztratila již dávno naléhavost existenčního problému, je stále co zlepšovat. Jde zejména o otázky složení výživy, její nutriční hodnoty s ohledem na dnešní podmínky a způsob života obyvatelstva, o její vyváženost podle energetických a biologických potřeb lidského organismu v průběhu pracovního a životního cyklu, vhodné způsoby podávání stravy v souvislosti s využíváním fondu pracovní doby, další využívání tzv. vratného odpadu, spotřebu energie na výrobu, rozvoz a uchovávání jídel, úsporu volného času pracujících žen apod. V těchto směrech je třeba lépe než dosud využívat předností společného, zejména závodního stravování, a to ve všech odvětvích národního hospodářství, tedy i v zemědělství.

Základním východiskem racionalizace závodního stravování jsou závěry z projednávání problematiky dalšího zkvalitňování výživy obyvatelstva na XV. sjezdu KSČ, na 7. a 13. plenárním zasedání ÚV KSČ i na XVI. sjezdu KSČ. Jde přitom o zvýšení úlohy společného stravování při dalším růstu produktivity práce a objemu výroby na tomto úseku, o zkvalitnění investic, zprogresivnění technologických postupů a úsporu materiálních a finančních prostředků i pracovních sil. Je třeba lépe než dosud využívat vlastních prostředků podniků a organizovat účelnou spolupráci podniků a organizací navzájem i podniků a národních výborů při sdružování sil a prostředků na rozvoj společného stravování. Tyto závěry a hlavní směry ke zvýšení úlohy společného stravování platí

i pro rozvoj závodního stravování ve specifických podmínkách československého zemědělství.

Analýza podmínek rozvoje společného stravování byla provedena v rámci prací na koncepčním řešení vybraných prioritních úkolů sociálního rozvoje pracovníků zemědělství. Opírá se o záměry výživové politiky a zaměřuje se na základní problémy rozvoje závodního stravování v návaznosti na procesy koncentrace zemědělské výroby. Shrnuje nejdůležitější poznatky získané výzkumem, rozbohem návrhu plánu rozvoje závodního stravování na 7. pětiletku a konzultacemi ve vybraných zemědělských podnicích. Bylo záměrem, aby analýza vyústila do návrhu zásad s cílem zajistit správnou orientaci centrálně řízené koncepce rozvoje společného stravování, koncepce, jež by přispěla k žádoucímu zvýšení podílu společného stravování na racionalizaci výživy venkovského a zejména zemědělsky činného obyvatelstva ČSSR.

PROBLEMATIKA ROZVOJE SPOLEČNÉHO, ZEJMÉNA ZÁVODNÍHO STRAVOVÁNÍ A CESTY JEJÍHO ŘEŠENÍ

Dosažený stupeň rozvoje výrobních sil a výrobních vztahů naší socialistické společnosti nevyhnutelně vyžaduje optimalizovat poměr mezi individuální a společenskou spotřebou. Ve struktuře společenské spotřeby má přitom stále větší význam účast na společném stravování, a to nejen z ekonomických, ale i ze sociálních důvodů. Společné stravování v tomto směru slouží jako nástroj rychlé realizace racionální výživy obyvatelstva a zvyšování jeho životní úrovně. Je však skutečností, že v dosavadní organizaci společného stravování se jen v malé míře uplatňují prvky uvědomělého usměrňování, pro vzrůst jeho úlohy není připravena výrobní základna využívající moderní, potravinu šetřící technologie, umožňující podstatně hospodárněji využívat zemědělské suroviny a potravinářské výrobky a tím též ovlivňovat dosažení hlavního politického cíle, jakým je dosažení soběstačnosti ve výrobě potravin.

Společné stravování je značně různorodé co do forem, charakterizovaných odlišnou organizací, způsobem hospodaření, vykazování hospodářských výsledků, tvorby cen pokrmů, způsobem používání materiálůvých a jiných norem apod. Problematika jednotlivých forem je značně složitá a její rozbor je náročný i s ohledem na specifickou roztržičnost řízení společného stravování v ČSSR. Z našeho hlediska je věnována nejprve pozornost základní účelové formě společného stravování — závodnímu stravování a jeho rozvojovým perspektivám.

Na rozvoj závodního stravování jsou kladeny stále nové kvalitativní a kvantitativní požadavky. V souvislosti s uplatněním Souboru opatření ke zdokonalení plánovitého řízení národního hospodářství po roce 1980, kde je zdůrazněn požadavek „efektivního vynakládání živé práce“, se závodní stravování jeví nejen jako forma péče o pracovníky, nýbrž i jako velmi důležitý ekonomický nástroj k zabezpečování úkolů státního plánu. Pracovní rytmus v období vědeckotechnické revoluce vyžaduje správný stravovací režim, zajišťující aktivní energetickou bilanci v průběhu pracovní doby, což znamená, že v závodních stravovacích zařízeních je nutno zajistit alespoň poloviční krytí denní energetické potřeby pracujících. Perspektivně je třeba počítat i s fyziologickými zvláštnostmi pracovníků, s charakterem práce a pracovního prostředí a s dalšími faktory přispívajícími k zachování optimálního zdraví a pracovní výkonnosti. V zemědělství ovlivňuje navíc závodní stravování výrazně i změny tradičního způsobu života na vesnici a jeho rozvoj má v tomto směru i určitý sociálně politický význam.

Ve srovnání s průmyslově vyspělými státy, kde dosahuje podíl pracujících účastníků se závodního stravování až 60 %, je tento podíl u nás výrazně nižší, i když dlouhodobý vývoj ukazuje vzestupný trend. Zásadní obrat v rozvoji závodního stravování nastal v důsledku praktické realizace nařízení vlády ČSSR č. 25/1974 Sb. o závodním stravování. Jestliže v roce 1973 se stravovalo v závodních jídelnách 23,6 % pracujících, v roce 1978 činil podíl pracujících účastníků se závodního stravování již 37,3 % z celkového počtu pracujících národního hospodářství. Do roku 1985 se počítá s 55 % účastí pracujících na závodním stravování, do roku 1990 se předpokládá další zvýšení až na 75 % a tím i splnění celkových záměrů.

Analýza struktury závodních stravovacích zařízení podle jednotlivých odvětví národního hospodářství ukazuje, že v rámci ČSSR je více než 6000 závodních jídelen a 4000 závodních kantýn s kapacitou přes 300 mil. porcí ročně. Posuzujeme-li strukturu, kapacitu a produktivitu práce závodních stravovacích zařízení, pouze 13 % těchto zařízení připravuje nad 500 porcí hlavních jídel denně, 37 % má kapacitu do 500 porcí denně a plných 50 % stravovacích zařízení má kapacitu jen do 100 připravovaných porcí denně. Většina závodních stravovacích zařízení je provozována v jednoměnném provozu při produktivitě práce dosahující v průměru 53 jídel na jednoho pracovníka těchto zařízení.

Rozvoj závodního stravování je vzhledem ke své dosavadní struktuře a dynamice samozřejmě dlouhodobým procesem, který je třeba rozvrhnout do určitých časových etap. Nejprve bude třeba maximálně využít všech dosavadních rezerv v základních fondech i výrobních kapacitách, včetně efektivního využití nově budovaných objektů a progresivních změn v charakteru technické, technologické a organizační stránky výroby pokrmů. V další etapě bude třeba systematicky a cílevědomě zabezpečovat postupný přechod od extenzivního způsobu výroby pokrmů na důsledné uplatňování všech principů intenzivního rozvoje výroby a odbytu, a to cestou centralizace a specializace výroby, racionální kooperace a při současném prosazování průmyslové výroby polotovárů, opracovaných surovin a hotových výrobků.

K naplnění perspektivních záměrů přijala vláda ČSSR v dohodě s Ústřední radou odborů v roce 1980 usnesení č. 137 k racionálnímu rozvoji závodního stravování. V podstatě se ukazují tři možné cesty řešení:

— Komplexní dobudování závodních stravovacích zařízení tak, aby jejich kapacita a provozní dispozice sloužily většině pracovníků, i pracovníkům 2. a 3. směn, pracovníkům na dislokovaných pracovištích, požadavkům racionální výživy a diferencovaného stravování pracovníků při respektování požadavků kladených na efektivnost a ekonomiku provozu těchto zařízení.

— Realizace oblastních stravovacích kapacit při účelném sdružování sil a prostředků a přerůstání kapacity závodních stravovacích zařízení k pokrytí stravovacích potřeb pracovníků nebo obyvatel určité lokality. Tato cesta se od roku 1978 zakládá na zkušenostech s experimentálním ověřováním oblastního řešení rozvoje závodního stravování v okrese Kutná Hora.

— Změny systému přípravy stravy při využití centralizace a zprůmyslnění výroby polotovárů, opracovaných surovin a hotových pokrmů. Koncepce průmyslové výroby polohotových a hotových pokrmů v potravinářském průmyslu je však v našich československých podmínkách teprve v počátcích svého praktického uplatnění. Je uvažována jako integrovaný výrobní a spotřební systém, jehož praktická aplikace v podmínkách zemědělství a v podmínkách naší vesnice si vyžádá podrobnější analytické práce.

I. Rozvoj závodního stravování — resort zemědělství a výživy ČSSR — The development of factory catering — enterprises under the Ministry of Agriculture and Food of the Czechoslovak Socialist Republic

Ukazatel	Měrná jednotka	1975 skuteč.	1979 skuteč.	1980 očekáv. skuteč.	Návrh 7. pětiletého plánu				
					1981	1982	1983	1984	1985
Počet pracovníků stravujících se v zařízeních závodního stravování	osoby	301 102	458 484	483 021	526 153	540 226	568 787	590 587	610 930
Podíl stravovaných pracovníků v zař. záv. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	%	22,50	34,81	36,51	40,02	41,20	43,52	45,29	47,00
Počet pracovníků stravujících se v zař. rest. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	osoby	37 318	55 547	56 402	55 940	56 232	56 822	57 291	59 071
Podíl stravovaných pracovníků v zař. rest. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	%	2,78	4,21	4,26	4,25	4,28	4,34	4,39	4,54
Počet pracovníků, pro které není zajištěno závodní stravování	osoby	328 888	296 759	274 798	258 154	232 718	226 182	217 020	172 456
Maloobchodní obrat zařízení závodního stravování z toho v kantýnách	tis. Kčs	487 481	686 842	759 851	810 267	843 761	883 786	910 729	934 153
		121 510	176 981	187 505	192 660	196 750	199 118	202 526	204 809
Počet vyrobených hlavních jídel	tis. porcí	73 044	105 996	106 411	116 379	122 461	124 555	134 270	138 435
Počet podaných hlavních jídel	tis. porcí	117 896	161 889	160 110	169 629	177 154	185 598	191 384	196 883
Počet pracovníků v závodním stravování z toho v kantýnách	osoby	6 664	10 043	10 959	11 495	11 840	12 255	12 568	12 783
		585	781	842	871	880	914	929	947
Počet míst u stolů ve vlastních závodních jídelnách	počet míst	147 738	229 557	247 626	263 043	273 921	288 029	295 416	301 652

Pramen : Ukazatele pětiletého plánu přípravy kádrů, personálního a sociálního rozvoje na léta 1980 — 1985

Ukazatel	Měrná jednotka	1975 skuteč.	1979 skuteč.	1980 očekáv. skuteč.	Návrh 7. pětiletého plánu				
					1981	1982	1982	1984	1985
Počet pracovníků stravujících se v zařízeních závodního stravování	osoby	192 007	293 894	304 735	334 735	342 294	359 367	372 602	384 569
Podíl stravovaných pracovníků v zař. záv. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	%	27,04	43,90	45,30	50,11	51,40	54,10	56,30	58,30
Počet pracovníků stravujících se v zař. rest. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	osoby	22 327	35 282	34 209	33 502	34 042	34 592	34 678	35 383
Podíl stravovaných pracovníků v zař. rest. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	%	3,19	5,27	5,09	5,02	5,11	5,21	5,24	5,37
Počet pracovníků, pro které není zajištěno závodní stravování	osoby	236 119	201 992	185 467	174 683	160 853	147 553	141 808	100 403
Maloobchodní obrat zařízení závodního stravování z toho v kantýnách	tis. Kčs	243 362	331 825	386 012	415 929	437 498	457 126	472 174	482 352
		26 192	49 407	51 556	52 724	55 388	56 522	58 304	59 304
Počet vyrobených hlavních jídel	tis. porcí	36 328	62 035	59 079	65 742	70 035	73 628	76 283	78 616
Počet podaných hlavních jídel	tis. porcí	38 834	68 880	67 980	73 359	77 784	82 746	85 763	88 789
Počet pracovníků v závodním stravování z toho v kantýnách	osoby	3 783	5 801	6 043	6 408	6 635	6 891	7 067	7 192
		291	459	494	512	518	544	553	567
Počet míst u stolů ve vlastních závodních jídelnách	počet míst	75 900	123 904	133 597	145 486	150 892	159 179	163 131	167 758

^{*)} bez ostatních přímo řízených organizací a aparátu MZVŽ ČSR a SSR

Pramen: Ukazatele pětiletého plánu přípravy kádrů, personálního a sociálního rozvoje na léta 1980 — 1985

III. Rozvoj závodního stravování — odvětví zemědělství SSR — The development of factory catering — enterprises under the Ministry of Agriculture and Food of the Slovak Socialist Republic

Ukazatel	Měrná jednotka	1975 skuteč.	1979 skuteč.	1980 očekáv. skuteč.	Návrh 7. pětiletého plánu				
					1981	1982	1983	1984	1985
Počet pracovníků stravujících se v zařízeních závodního stravování	osoby	34 286	64 067	72 488	79 949	85 587	90 739	95 986	100 337
Podíl stravovaných pracovníků v zař. záv. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	%	8,41	15,52	17,41	19,46	20,93	22,30	23,72	24,94
Počet pracovníků stravujících se v zař. rest. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	osoby	4 534	8 009	9 377	9 285	8 910	9 114	9 107	9 105
Podíl stravovaných pracovníků v zař. rest. strav. z celkového prům. ev. počtu pracovníků	%	1,11	1,94	2,25	2,26	2,18	2,24	2,25	2,26
Počet pracovníků, pro které není zajištěno závodní stravování	osoby	64 293	53 552	50 818	46 684	44 537	42 939	41 268	39 741
Maloobchodní obrat zařízení závodního stravování z toho v kantýnách	tis. Kčs	48 014	87 916	98 063	109 695	118 241	131 858	138 597	147 186
		1 488	3 122	3 546	4 416	4 817	5 014	4 893	5 038
Počet vyrobených hlavních jídel	tis. porcí	11 493	20 703	23 085	25 270	26 618	27 451	30 923	32 032
Počet podaných hlavních jídel	tis. porcí	11 597	20 884	23 283	25 500	27 223	29 595	31 017	32 127
Počet pracovníků v závodním stravování z toho v kantýnách	osoby	1 108	1 725	1 939	2 057	2 155	2 277	2 385	2 452
		18	22	26	31	34	35	36	37
Počet míst u stolů ve vlastních závodních jídelnách	počet míst	28 642	50 804	55 506	59 130	62 189	66 417	68 767	70 506

+) bez ostatních přímo řízených organizací a aparátu MPVŽ SSR

Pramen: Ukazatele pětiletého plánu přípravy kádrů, personálního a sociálního rozvoje na léta 1980 — 1985

V zemědělství se závodní stravování začalo hromadně rozvíjet v návaznosti na uskutečnění kolektivizace a s postupným přechodem k socialistické zemědělské velkovýrobě. Jeho rozvoj nejprve překonával zastávání za průmyslem, k jeho specifikám však nadále patří poměrně nízká koncentrace pracovníků, rozptýlenost pracovišť, přežívání tradičních zvyklostí ve výživě lidí apod. Vztah k závodnímu stravování v zemědělských podnicích je výrazně diferencovaný podle věku, pohlaví i oboru činnosti pracovníků. Nicméně v procesu koncentrace a specializace zemědělské výroby objektivně roste potřeba jeho dalšího rozvoje.

Výsledky sociologických průzkumů ukazují, že rozvoj závodního stravování v zemědělství má pozitivní vliv na vztah pracovníků k podniku, na úsporu pracovního i mimopracovního času, na efektivní obnovu energie při práci i na upevňování kolektivu a zlepšování mezilidských vztahů na pracovišti. Jeho další rozvoj patří k prvořadým úkolům podnikové sociální politiky. I když dosažené výsledky dávají dobrý základ pro stanovení progresivních úkolů plánu rozvoje závodního stravování na 7. pětiletku, je třeba podrobněji analyzovat podmínky, za jakých bylo dosahováno plánovaných temp, a tím i problémy, které musíme na tomto úseku postupně řešit.

Rozvoj závodního stravování v zemědělství se řídí v podstatě podle stejných principů, jaké platí v ostatních odvětvích národního hospodářství. V roce 1980 bylo v odvětví zemědělství ČSSR dosaženo 34,7 % stravovaných pracovníků a další 4 % z celkového průměrného evidenčního počtu pracovníků se stravují v zařízeních restauračního stravování s příspěvkem organizace. V závodních stravovacích zařízeních bylo vyrobeno 82 164 tis. porcí hlavních jídel a maloobchodní obrat těchto zařízení dosáhl 484 075 tis. Kčs. Na rozvoj závodního stravování bylo organizacemi resortu vynaloženo v průběhu 6. pětiletky ročně téměř 300 mil. Kčs, což je třetí nejvyšší položka z výdajů na sociální účely. Relativně vyšší úroveň má rozvoj závodního stravování v rámci zemědělských organizací ČSR, kde bylo v roce 1980 dosaženo 45,3 % stravovaných pracovníků a kde se předpokládá, že v roce 1985 bude dosaženo 58,3 % stravovaných pracovníků. V zemědělských organizacích SSR bylo v roce 1980 dosaženo 17,4 % stravovaných pracovníků a předpokládá se, že tento podíl do roku 1985 stoupne na 24,9 %. Podrobnější údaje o dosavadním rozvoji závodního stravování v resortu zemědělství a výživy i s návrhem plánu na 7. pětiletku jsou uvedeny v tab. I—III.

I když je rozvoji závodního stravování v zemědělství věnována trvalá pozornost ze strany odborových orgánů, orgánů Svazu družstevních rolníků i ze strany řídících pracovníků, není dosud v zemědělství a podobně ani v ostatních odvětvích národního hospodářství vybudován ucelený systém rozvoje závodního stravování. Chybí jednotná, centrálně řízená a meziresortně bilancovaná koncepce rozvoje společného stravování, odpovídající na otázku, zda budovat v zemědělských podnicích a organizacích převážně vlastní vyvařovací kapacity, nebo zda podporovat sdružování sil a prostředků na budování společných zařízení, která by současně tvořila důležitou součást optimalizace životních podmínek veškerého venkovského obyvatelstva.

Nekonceptní přístup se promítá do řešení takových otázek, jako je uvolňování finančních prostředků a plánování potřebných investičních limitů pro budování zařízení závodního stravování. K tomu přistupují i další problémy, jako jsou značné potíže s nákupem strojů a moderní techniky do závodních kuchyní, nejednotná projektová připravenost, a konečně i nedostatečná profesní a odborná výchova pracovníků, kteří mají zajišťovat provoz závodních stravovacích zařízení. Požadavky zemědělských podniků na dodávky potřebného zařízení nejsou zpravidla zahrnovány do plánů materiálně technického zásobování ani v rámci okresu a kraje.

Dosavadní vývoj struktury závodních stravovacích zařízení v zemědělství byl nutně poznamenán tím, že vznikala živelně, reagoval na okamžité potřeby podniků

neplánovitě a nepřipraveně a ve specifických podmínkách zemědělství mohl jen v omezeném měřítku využít zkušenosti ostatních odvětví národního hospodářství. Teprve v roce 1975 byl učiněn pokus vytvořit studii rozvoje závodního stravování pro potřeby zemědělských podniků v podmínkách rozvoje koncentrace a specializace výroby a dát určité normativy pro vlastní výstavbu, provoz a ekonomicky účelné uspořádání závodních stravovacích zařízení v různých velikostních typech zemědělských podniků. Cílem bylo vytvořit základ pro zpracování opakovatelných projektů, podle nichž by zemědělské podniky mohly ekonomicky a efektivně budovat nová stravovací zařízení nebo účelně modernizovat zařízení stávající. Převážná část zásad a ustanovení typizační směrnice je dosud platná, nicméně jejímu širšímu praktickému uplatnění zabránil nedostatek investičních prostředků.

Na základě provedené analýzy můžeme konstatovat, že přibližně 25 % zemědělských podniků nemá dosud vlastní vyvařovací zařízení, převážná většina existujících kuchyní je malokapacitních, maximálně do 300 obědů denně, příznačná je nízká produktivita práce, nízká úroveň technického vybavení a zařízení, které často neodpovídají hygienickým a bezpečnostním předpisům. Velký počet vyvařovacích zařízení je v provozu podmíněně a má okresním hygienikem stanoveny lhůty k odstranění závad. I v malokapacitních zařízeních vznikaly a někde ještě jsou problémy se zásobováním, zejména masem a masnými výrobky, popřípadě i zeleninou. Důsledkem toho je pak příprava málo pestré stravy, která nejenže neodpovídá zásadám racionální výživy, ale jídla se často opakují a zájem strážníků o závodní stravování klesá. Málo působivá je také praktikovaná subvenční politika resortu, nepřihlízející dosud k těm zemědělským podnikům, jejichž ekonomické podmínky neumožní rozvoj vlastních stravovacích zařízení. Spolu s organizačními a technickými problémy je třeba řešit i otázky kádrového a personálního zajištění dalšího rozvoje závodního stravování.

S dalším rozvojem závodního stravování bude zřejmě stoupat požadavek nejen na celkový počet pracovníků, ale i na kvalifikaci kádrů pro vedení a provoz těchto zařízení. Při dosavadní struktuře závodních stravovacích zařízení a jejich velmi nízké produktivitě práce by předpokládané zvýšení podílu stravovaných pracovníků jen o 10 % představovalo potřebu dalších 2000 pracovníků závodních stravovacích zařízení. Podle zjištění současného stavu je problémem především nedostatek mladých a kvalifikovaných pracovníků. Téměř polovina vedoucích pracovníků závodních stravovacích zařízení a jedna třetina ostatních pracovníků těchto zařízení, kteří pracují na místech určených pro odbornou profesi, nemá zatím příslušnou kvalifikaci. Tím se ukazuje, že nejen vlastní racionalizace systému závodního stravování v zemědělství, ale také profesní výchova jeho pracovníků, odborná příprava vedoucích pracovníků těchto zařízení a jejich pravidelné doškolování by měly být součástí určité koncepce, a zejména pak plánu přípravy kádrů v zemědělství.

PROCES KONCENTRACE, SPECIALIZACE, ROZVOJ KOOPERAČNÍCH VZTAHŮ A DALŠÍ PODMÍNKY ROZVOJE ZÁVODNÍHO STRAVOVÁNÍ V ZEMĚDĚLSTVÍ

V procesu koncentrace, specializace a při rozšiřování kooperačních vztahů se přetváří dosavadní struktura zemědělské výroby. Vznikají větší specializované jednotky, často s průmyslovými režimy práce a výroby, s prohloubenou dělbou výrobních programů a vzájemnými kooperačními vazbami. Koncepce zemědělské investiční výstavby se orientuje na budování specializovaných provozoven (středisek, závodů, podniků) živočišné a rostlinné výroby a služeb. Některé specializované provozovy přesahují rámec území kooperačního seskupení zemědělského pod-

niku (4—6 tis. ha) a jsou organizovány pro širší území kooperačního obvodu (15—30 tis. ha), okresu i nad úroveň okresu (provozovny vyššího významu).

Základním článkem zemědělské výroby jsou a i nadále zůstávají podniky stát-ního a družstevního sektoru zemědělství, zejména státní statky a JZD. K 1. 1. 1980 hospodařilo v ČSSR 1740 JZD o průměrné výměře 2475 ha zemědělské půdy a 162 státní statky o průměrné výměře 8909 ha zemědělské půdy. Průměrné velikosti pod-níků odpovídá ve státním sektoru zemědělství asi 1800—2400 pracovníků, v družstev-ním sektoru zemědělství asi 400—600 pracovníků. Celkem 1182 JZD, tzn. rozhodující většina, hospodaří na výměře 1000—3000 ha zemědělské půdy, 444 JZD na výměře 3001—6000 ha zemědělské půdy a 25 JZD hospodaří na výměře ještě větší.

Postupující proces koncentrace a specializace je spolu se zvěťšováním země-dělských podniků provázen také rozvojem různých forem vzájemné spolupráce. K 1. 1. 1980 pracovalo v zemědělství celkem 587 kooperačních sdružení v rámci 1171 členských organizací. Lze počítat s tím, že v okrese o průměrné výměře 45—90 tis. ha zemědělské půdy je v průměru 7 až 8 velkých zemědělských podniků, obvykle 2—3 kooperační obvody o 15—30 tis. ha zemědělské půdy a 10—15 koope-račních seskupení o 4—6 tis. ha zemědělské půdy. V rámci kooperačního obvodu je v průměru 3—5 kooperačních seskupení. Na území kooperačního seskupení je zpravidla organizováno 3—5 středisek místního významu pro skot případně ovce, jedno středisko živočišné výroby vyššího významu, 3—4 střediska rostlinné výroby a služeb místního významu, 1—2 střediska rostlinné výroby a služeb vyššího vý-znamu a 1 správní středisko místního významu.

Zemědělská výroba se vyznačuje četností provozů různého výrobní-ho zaměření a kapacit, které se, jak bylo ukázáno, na základě koncentra-ce a specializace postupně soustřeďují do specializovaných velkovýrob-ních závodů a středisek. Spolu s tím roste i úsilí o další zkvalitňování pracovních a životních podmínek pracujících v zemědělství a vyvolává potřebu výstavby speciálních, sociálně hygienických, správních i stra-vovacích zařízení. Provozní požadavky na řešení těchto zařízení v zá-vodech a střediscích, jakož i v sídlech podniků jsou mnohostranné jak z hlediska vlastního provozu, tak i jejich kapacit. Je však třeba najít vždy takový způsob, který by provozní a kapacitní požadavky na tyto objekty v co největší možné míře sjednotil, zracionalizoval jejich pro-jekci a uvedení zařízení umožnil stavět účelně a ekonomicky.

Pro stanovení kapacit a provozních požadavků uvažovaných zařízení je třeba znát především počty pracovníků, jimž budou tato zařízení sloužit, a také provozní a pracovní režimy zemědělské výroby. Jestliže potřeba pracovníků v živočišné vý-robě je v podstatě rovnoměrná v průběhu celého roku, potřeba pracovníků v rost-linné výrobě výrazně ovlivňuje sezónnost, zvláště sklizňová špička plodin náročných na ruční práce — ovoce, vína, zeleniny, chmele aj. — vyžaduje podstatně více pra-covníků než je průměr. Jde přitom zejména o přechodné pracovníky, důchodce, školní mládež apod. Pracovní režimy ve specializovaných provozech živočišné vý-roby jsou nejčastěji organizovány jako dvousměnný provoz, specializované provozy rostlinné výroby a služeb pracují převážně v jednosměnném pracovním režimu, ve zkrácených, normálních a prodloužených směnách.

Denní směna je organizována zpravidla s přestávkou na oběd zhruba upro-střed směny. Noční směna má uprostřed směny přestávkou na svačinu s možností podání teplého hlavního jídla v obci, a rovněž volná směna má možnost obědvat v jídelně v obci. Oběd se u zkrácených směn podává po ukončení směny, u pro-dloužených uprostřed, vždy buď v jídelně provozovny, nebo v jídelně v obci, pří-padně přímo na poli. V období sezónních špiček je organizován nejčastěji dvou-směnný provoz, včetně sobot a nedělí, v časovém rozpětí 5,00—13,00 a 13,00—21,00 hodin. Oběd pro ranní směnu se vydává zpravidla po jejím ukončení, oběd pro od-polední směnu před jejím nástupem, vždy buď v jídelně provozovny, nebo v jídelně v obci. Ve třisměnném nepřetržitém provozu specializovaného zemědělského pod-níku nebo podniku služeb, organizovaném včetně sobot a nedělí, se stravování za-jíšťuje obdobně jako v průmyslových organizacích.

Dá se říci, že koncentrace zemědělské výroby a pracovníků vytváří vhodné podmínky pro rozvoj závodního stravování. Rozvojem závodního stravování při uplatnění progresivních technologií přípravy a distribuce jídel a vhodnou organizací práce závodních stravovacích zařízení je třeba v dalším období usilovat zejména o zvýšení podílu výdeje teplých jídel pro pracovníky druhých a třetích směn, o zabezpečení stravování ve špičkách, o sobotách a nedělích, pro sezónní a kampaňové pracovníky, brigádníky, ale i rodinné příslušníky pracovníků v zemědělství, a rozvíjet jeho služby i o přípravu dalších jídel, např. snídaní, přesnídávek apod. Bude třeba zvýraznit úlohu závodního stravování i v místech, kde dosud chybí základní vybavení obcí.

Provoz otevřených stravovacích zařízení v zemědělském podniku nebo v obci může zabezpečovat stravování také pro důchodce, ostatní pracující a obyvatele venkovských sídlišť. V tomto směru je optimální tendencí sladění koncepce rozvoje venkovských sídel ve vztahu ke koncentraci zemědělské výroby. I když průměrná výměra zemědělské půdy připadající na nestředisková sídla trvalého významu a na střediskové obce místního významu vcelku odpovídá průměrné oblasti výrobního nebo kooperačního seskupení zemědělských podniků, souhrn ukazatelů pro určování střediskových obcí a jejich obvodu se často liší od komplexu specifických ukazatelů pro stanovení center kooperačních seskupení zemědělské výroby. V souvislosti s potřebou racionálního rozvoje společného stravování to vyžaduje řadu účelových modifikací, komplexní sladování resortních, podnikových, územních i celospolečenských zájmů a potřeb.

ZHODNOCENÍ EKONOMICKÝCH MOŽNOSTÍ A LEGISLATIVNĚ PRÁVNÍCH PODMÍNEK ROZVOJE ZÁVODNÍHO STRAVOVÁNÍ V ZEMĚDĚLSTVÍ

Ekonomický rozvoj a ekonomická konsolidace zemědělských podniků, zejména JZD, dosáhl poměrně vysoké úrovně. Tato skutečnost spolu s koncentrací zemědělské výroby, s vytvářením větších ekonomických celků a různých forem spolupráce dává příznivé možnosti pro rozvoj sociálních funkcí socialistických zemědělských podniků, pro zlepšování pracovních a životních podmínek pracujících. Spolu s objektivními podmínkami rostou i subjektivní požadavky na rozvoj celkové podnikové péče o pracovníky, včetně závodního stravování.

Při realizaci komplexních programů péče o pracovníky vzrostly výdaje na sociální rozvoj v resortu zemědělství a výživy v průběhu 6. pětiletky o 39 % a v roce 1980 dosáhly celkového objemu přes 3500 mil. Kčs. Podle návrhu plánu kádrového, personálního a sociálního rozvoje na 7. pětiletku se předpokládá, že v tomto období bude na sociální rozvoj vynaloženo organizacemi resortu dalších více než 13 000 mil. Kčs. Přitom ve struktuře výdajů na sociální rozvoj zaujímají výdaje na rozvoj závodního stravování významné místo. V objemu prací a dodávek sociálního charakteru bude v 7. pětiletce proinvestováno na rozvoj závodního stravování celkem 751,7 mil. Kčs. To dává dobrý základ pro stanovení progresivních úkolů v této oblasti.

Návrh plánu rozvoje závodního stravování na 7. pětiletku však nebere dosud v úvahu uplatnění Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení zemědělství, a zejména pak aplikaci nových ekono-

mických nástrojů, jež nabývají účinnosti od počátku roku 1982. To zřejmě vyvolá nové možnosti, například využívat dodatečného přidělu FKSP z titulu získání přírůstkových premií, případně využívat další části přírůstkových premií pro drobnou investiční výstavbu k podpoře celkového sociálního rozvoje a tudíž i zpřesnění plánu rozvoje závodního stravování.

Pro racionální a účelné využívání zdrojů při realizaci investičních záměrů v oblasti závodního stravování se v dalším období předpokládá, že zvolené konstrukční systémy výstavby nových stravovacích zařízení zemědělských podniků musí umožňovat jak progresivní způsob výstavby montáží prefabrikovaných prvků a dílců, tak i tradiční způsob výstavby zděním, vhodný pro svépomoc. Konstrukční systémy musí vyhovovat požadavkům účelného provozu. Provozní řešení stravovacích zařízení musí vycházet z celkové organizace společného stravování pracovníků v zemědělských podnicích, z počtu všech strážníků a jejich rozmístění v jednotlivých závodech a výrobních střediscích (případně i ve stravovacích zařízeních ve venkovských sídlištích), dále z provozních, hygienických a technických požadavků kladených na tato zařízení.

Předpokládá se, že ve stravovacích zařízeních se budou postupně stravovat všichni pracovníci zemědělského podniku včetně většiny svých rodinných příslušníků a důchodců. Všem těmto strážníkům bude zajištěno jedno hlavní jídlo denně (oběd), zemědělským pracovníkům většinou i další jednoduché teplé jídlo v době svačiny a v průběhu odpolední nebo noční směny. Výroba jídel se uvažuje centralizovat pro celý zemědělský podnik (kooperační seskupení) v ústředním stravovacím zařízení v sídle podniku. V závodech a výrobních střediscích, případně i v některých venkovských sídlištích budou umístěna stravovací zařízení bez kuchyně, tvořená jídelnami (případně denními místnostmi) s výdejními jídel. Do těchto jídelen budou jídla rozvážena z ústřední kuchyně.

Ústřední stravovací zařízení podniku (kooperačního seskupení) se doporučuje umísťovat ve střediskovém sídlišti místního významu nebo v nestřediskovém sídlišti trvalého významu. Organizace rozvoje jídel a jeho ekonomičnost je závislá na struktuře osídlení v území zemědělského podniku (kooperačního seskupení), na organizaci zemědělské výroby v území, velikosti obhospodařovaného území, na tvaru obvodu a členitosti území apod. Vzhledem ke značné variabilitě možností je třeba rozmístění a počet stravovacích zařízení v zemědělských závodech, střediscích a sídlištích řešit pro každý konkrétní případ zvlášť. Z hlediska efektivního využívání prostředků může zemědělský podnik budovat sociální zařízení sloužící jeho provozu i potřebám obce formou sdružení finančních prostředků s MNV nebo jinými organizacemi v obci. Analýza ukázala a zkušenosti organizátorů zemědělské výroby to potvrdily, že tímto způsobem je vhodné budovat i nová, otevřená stravovací zařízení.

Hlavní principy obecné legislativně právní úpravy rozvoje závodního stravování jsou stanoveny nařízením vlády ČSSR č. 25/1975 Sb. o závodním stravování. Podle této úpravy zabezpečují organizace stravování pracovníků a některých dalších osob ve vlastních nebo sdružených zařízeních nebo v zařízeních jiných organizací, nebo nákupem a dovozem jídel ze závodních jídelen a kuchyní jiných organizací, výjimečně i v zařízeních restauračního stravování. Okruh strážníků je přesně vymezen a pro provoz a hospodaření závodních stravovacích zařízení platí, že jsou vždy nevýdělečnou činností.

Věcné náklady závodního stravování hradí organizace k tíži svých nákladů. Osobní (mzdové) náklady a pořizovací cenu surovin kryje organizace tržbami a ostatními výnosy závodního stravování. Na osobní náklady mohou organizace přispívat z FKSP a podle dohody mezi představenstvem vlády ČSSR a sekretariátem ÚRO o úhradě osobních nákladů na závodní stravování mohou být i osobní náklady závodního stravování částečně hrazeny z nákladů nebo rozpočtu organizací. Zásadně se má zabránit snižování ceny jídel dosud placené strážníkem, pokud fi-

nanční limit na spotřebu potravinářských surovin na přípravu jídel neodpovídá výživové normě. Výnosy ministrů obchodu ČSR a SSR k této problematice budou publikovány v nejbližší době.

Citované nařízení vlády upravuje současný režim závodního stravování ve všech odvětvích národního hospodářství a rovněž ve státních zemědělských organizacích. Koncem roku 1977 byly FMZVŽ v dohodě se zúčastněnými orgány schváleny zásady pro činnost závodního stravování v JZD. Výnos FMZVŽ ze dne 30. prosince 1977 (čj. FM 01-1652/77) o závodním stravování v JZD vychází v základních principech z nařízení vlády ČSSR č. 25/1974 Sb., sjednocuje podmínky rozvoje závodního stravování a přitom bere v úvahu specifické podmínky práce v zemědělství, sezónnost výroby a vyšší potřebu práce v jednotlivých obdobích roku, vliv klimatických podmínek apod.

Výjimky uvedené ve výnosu FMZVŽ se týkají například poskytování druhého hlavního jídla v období špičkových prací za zvýhodněných finančních podmínek, i když nepřesáhne délka směny 11 hod. Další odchylka spočívá v možnosti přispívat z prostředků FKSP JZD nikoli pouze 1 Kčs, ale podle situace až do 2 Kčs na jedno hlavní jídlo, jestliže jsou z FKSP uhrazeny osobní náklady pracovníkům závodního stravování a družstvo má ve FKSP dostatek finančních prostředků. Výnos obsahuje též doplněk o poskytování výhod při stravování starodůchodcům, zakládajícím členům JZD a v odůvodněných případech sociálního charakteru, jsou v něm uvedeny i změny týkající se náhradního stravování v restauračních zařízeních apod. Resortní aplikace obecné legislativně právní úpravy se ukázala jako funkční i z hlediska dalších potřeb rozvoje závodního stravování.

Ekonomické možnosti podniků a legislativně právní úpravy podmínek závodního stravování umožnily jeho dynamický rozvoj, zejména v období 6. pětiletky. V dalším období bude třeba reagovat především na potřebu účelného sdružování sil a prostředků, novým prvkem je úkol národních výborů iniciativně koordinovat plánovitý rozvoj závodního stravování, s určitými úpravami je třeba uvažovat i v oblasti financování a hospodaření závodních stravovacích zařízení. V těchto směrech se již pro nejbližší období připravuje novelizace obecně platných legislativně právních úprav, včetně novelizace nařízení vlády ČSSR č. 25/1974 Sb. o závodním stravování.

ZÁSADY ROZVOJE SPOLEČNÉHO STRAVOVÁNÍ V NÁVAZNOSTI NA ROZVOJ SOCIALISTICKÉ ZEMĚDĚLSKÉ VELKOVÝROBY

Analýza rozvoje společného stravování, jejíž výsledky byly konfrontovány s aktuálním rozvojem socialistické zemědělské velkovýroby, přinesla řadu prakticky využitelných poznatků. Můžeme je zobecnit ve formě zásad, podle nichž je třeba řídit další rozvoj společného stravování v zemědělských podnicích:

1. V péči o kvalitní výživu našeho obyvatelstva je třeba lépe než dosud využívat předností závodního stravování. Při společensky potřebném zvýšení jeho úlohy a při dalším růstu produktivity práce a rozšíření výroby na tomto úseku je třeba usilovat o zefektivnění investic, zprogresívnění technologických postupů a úsporu materiálních a finančních prostředků i pracovních sil. Je třeba lépe než dosud využívat vlastních prostředků podniků a také organizovat účelnou spolupráci podniků a orga-

nizací navzájem i podniků a národních výborů při sdružování sil a prostředků na rozvoj závodního stravování. Rozvoj závodního stravování pracovníků v zemědělství se přitom řídí obecně platnými principy.

2. V procesu socialistické přestavby zemědělství a venkova dospěly do vysokého stupně řešení problémy zákonitých socialistických tendencí sblížování města a vesnice. Zvláštní význam v tomto směru má praktická realizace nové koncepce střediskové sídlištní soustavy ČSSR. Mezi základní funkce střediskových obcí místního významu patří komplexní zajišťování terciálního sektoru tak, aby mohl poskytovat kvalitní obsluhu v distribuci, službách a zařízeních, a to nejen pro obyvatelstvo vlastní střediskové obce, ale i pro přilehlý spádový obvod. Tím vytváří nová koncepce rozvoje venkovských sídel příznivé podmínky i pro racionální rozvoj systému společného stravování a závodního stravování pracovníků v zemědělství. Při sdružování sil a prostředků k rozvoji společného stravování je třeba komplexně sladovat resortní, územní i celospolečenské zájmy a potřeby. Zvláštní úloha v tomto směru připadá národním výborům všech stupňů.

3. Základní směry rozvoje koncentrace a specializace zemědělské výroby a její organizační formy v období 7. pětiletky určují další rozvoj specializovaných provozů živočišné a rostlinné výroby a služeb podle jejich významu v území kooperačního seskupení, kooperačního obvodu, okresu i nad jeho rámec. Spolu s realizací koncepce zemědělské investiční výstavby musí růst i úsilí o další zkvalitňování pracovních a životních podmínek pracujících v zemědělství. Je nezbytné, aby si všichni vedoucí a řídicí pracovníci plně uvědomili význam závodního stravování, a to nejen jako formy péče o pracující, ale i jako ekonomického nástroje k zabezpečování úkolů a stabilizace pracovníků, zvláště v odlehlých oblastech.

4. Předpokládá se, že v závodních stravovacích zařízeních zemědělských podniků se budou postupně stravovat všichni pracovníci zemědělského podniku včetně většiny rodinných příslušníků, sezónní pracovníci, brigádníci, případně ostatní pracovníci a obyvatelé venkovských obcí. Ústřední správní a stravovací zařízení podniků (kooperačních seskupení) se doporučuje umísťovat ve střediskovém sídlišti místního významu nebo v nestřediskovém sídlišti trvalého významu, čímž se posiluje význam a funkce tohoto sídliště ve vztahu k ostatním přidruženým sídlištím.

5. Systematicky a cílevědomě bude třeba zabezpečovat postupný přechod od extenzivního způsobu výroby pokrmů na důsledné uplatňování všech principů intenzivního rozvoje výroby a odbytu, a to cestou centralizace a specializace výroby, racionální kooperace organizací společného stravování při současném prosazování průmyslové výroby polotovarů, upravovaných surovin a hotových pokrmů. Základem takového komplexního řešení budou centrální, oblastní a podnikové výrobní pokrmů. Výhod centrální a průmyslové výroby jídel mohou využívat i zemědělské podniky, zejména při racionalizaci vlastních stravovacích potřeb, při zabezpečování jídel pro pracovníky 2. a 3. směn, pro pracovníky v nepřetržitých provozech, při pracích o sobotách a nedělích, pro pracovníky na malých a dislokovaných pracovištích a také v období se-

zónních špiček pro brigádníky a kampaňové pracovníky. Při realizaci záměrů je nutno vždy respektovat zásadu komplexního posuzování nákladů spojených s výrobou, rozvozem a uchováváním jídel.

6. Pro další plánovitý rozvoj závodního stravování je třeba vycházet z platné typizační směrnice navrhování správních, hygienických a stravovacích zařízení zemědělských podniků. Provozní řešení stravovacích zařízení včetně rozvozu jídel musí vycházet z celkové organizace podniku, z potřeb výroby a možností společného stravování pracovníků v zemědělských podnicích, z počtu všech strávníků a jejich rozmístění v jednotlivých závodech a výrobních střediscích (případně i v stravovacích zařízeních ve venkovských sídlištích), dále z provozních, hygienických a technických požadavků kladených na tato zařízení.

7. Ministerstva zemědělství a výživy budou v maximálně možné míře využívat podkladů typizační směrnice a usilovat o její praktickou realizaci především tam, kde se budou modernizovat a rekonstruovat stávající zařízení. Tam, kde budou vznikat nová otevřená závodní stravovací zařízení, obsluhující celé kooperační seskupení případně kooperační obvod, je nutno rozšířit typizační směrnice i pro tyto případy. Využití typizačních studií a opakovatelných projektů umožní prosadit v budování závodních stravovacích zařízení principy plánovitosti a efektivnosti s dodržením všech příslušných hygienických a bezpečnostních předpisů.

8. Pro přípravu typizačních studií nových otevřených závodních stravovacích zařízení se doporučuje do roku 1985 vyčlenit jmenovitě limit a vybudovat v každé republice alespoň jedno otevřené podnikové stravovací zařízení z prostředků podniků, případně sdružením prostředků, a ověřit na něm a modelovat potřeby dalšího rozvoje závodního stravování ve specifických podmínkách zemědělství v rámci kooperačního seskupení nebo kooperačního obvodu.

9. Počínaje 7. pětiletkou se plán rozvoje závodního stravování stal součástí pětiletého a ročních prováděcích plánů přípravy kádrů, personálního a sociálního rozvoje. Tyto plány jako celek jsou integrální součástí hospodářských plánů na všech stupních hospodářského řízení. Povinnosti a pravomoci v této oblasti byly stanoveny kádrovým a personálním útvarům. I v resortu zemědělství a výživy bude třeba v dalším období účinněji prosazovat tyto jednotné nástroje a způsoby řízení i v oblasti rozvoje závodního stravování. Půjde především o to zabezpečovat ve spolupráci s odborovými orgány a Svazem družstevních rolníků trvalý racionální rozvoj závodního stravování a ve spolupráci s příslušnými resorty zabezpečovat věcné vybavení závodních stravovacích zařízení pro maximální využití a dobré fungování vybudovaných kapacit a pro plánované zvýšení podílu závodního stravování pracovníků.

10. Ekonomické možnosti podniků a současná legislativně právní úprava podmínek závodního stravování umožnily jeho dynamický rozvoj, zejména v období 6. pětiletky. Pro další rozvoj závodního stravování je třeba v maximální možné míře zohledňovat specifické podmínky socialistické zemědělské velkovýroby, včetně možností obohacování stravy z vlastní produkce. V rámci předpisů a obecně platných úprav je třeba reagovat především na potřebu účelného sdružování sil a prostředků

podniků navzájem a podniků a národních výborů, s určitými úpravami je třeba počítat i v oblasti financování a hospodaření závodních stravovacích zařízení.

11. Další rozvoj závodního stravování v zemědělství je společným úkolem ministerstev zemědělství a výživy, Odborového svazu pracovníků v zemědělství a Svazu družstevních rolníků. K jeho zabezpečení je třeba posilovat společenskou kontrolu, vyhodnotit průběh experimentálního ověření otevřených stravovacích zařízení, shrnout zkušenosti pro přípravu plánu rozvoje závodního stravování na 8. pětiletku, věnovat pozornost přípravě a dalšímu vzdělávání pracovníků závodních stravovacích zařízení zemědělských podniků, rozvíjet formy socialistického soutěžení v oblasti závodního stravování a oceňovat nejlepší dosažené výsledky.

Došlo dne 8. 2. 1982

БЕНЕШ, С. (Федеральное министерство сельского хозяйства и продовольствия, Прага): Анализ условий развития общественного питания в увязке с развитием социалистического крупного сельского хозяйства. Сбор. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 19, 1983 (1): 55-69.

Вместе с динамическим развитием социалистического крупного сельскохозяйственного производства возрастает потребность в решении ряда социальных заданий. К ним относится и общественное питание как одна из первоочередных задач социального развития работников. Анализ, охватывающий основные проблемы концентрации сельскохозяйственного производства и общественного питания в с/х условиях, привел к рекомендации обеспечить в рамках социального планирования и концепцию развития этого питания в целях повышения его участия в рационализации питания сельского и, главное, земледельческого населения ЧССР.

социальный анализ; социальное планирование; общественное питание

BENEŠ, S. (Federal Ministry of Agriculture and Food, Praha): *An Analysis of the Conditions of the Development of Public Catering in Relation with the Development of Large-Scale Socialist Agricultural Production*. Сбор. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 19, 1983 (1): 55-69.

The dynamic development of large-scale socialist agricultural production brings about an increasing number of new social tasks. These include the development of public catering as one of the priority tasks of social development and public welfare in agriculture. The analysis deals with the main problems of the concentration of agricultural production and the main problems of public catering, particularly on farms. On the basis of this analysis a set of principles was proposed for securing, within social planning, a proper orientation of the centrally controlled conception of the development of farm catering, conception contributing to the desired increase in the proportion of public catering in the over-all rationalization of the nutrition of rural population in Czechoslovakia, particularly the persons economically active in agriculture.

social analysis; social planning; farm catering

Adresa autora:

PhDr. Stanislav Beneš, federální ministerstvo zemědělství a výživy, Těšnov 17, 110 06 Praha 1